

การพัฒนาประสิทธิภาพ
หลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น

ดร.สุนทรพไท จันตระ*

ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอุดรธานี

ทำหน้าที่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น โดยเน้นการแก้ปัญหาสำคัญ (Pain Point) ของการจัดหลักสูตรที่ออกแบบจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งอาจไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ และไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพพื้นที่ สังคม และเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่นควรใช้แนวคิด Outcome-Based Education (OBE) ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) เครือข่ายความร่วมมือศักยภาพสูง 2) เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน และ 3) การสร้างสมรรถนะพิเศษเฉพาะพื้นที่ ทั้งนี้ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) การกระจายอำนาจการบริหารจัดการหลักสูตร 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง และ 3) การสร้างภาคีเครือข่าย

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการพัฒนา คือ การสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ และสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจ BCG และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

คำสำคัญ : หลักสูตรอาชีวศึกษา, การพัฒนาท้องถิ่น, อาชีวศึกษาฐานสมรรถนะ, เศรษฐกิจฐานราก

เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ประจำปี 2567 (ผลงานเป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.)

*soontorn.chantara@gmail.com

Abstract

This study examines the development of effective vocational education curricula for local communities, addressing the critical challenge of centrally designed curricula that inadequately respond to local needs and diverse socio-economic contexts. The research employs qualitative analysis to investigate curriculum development frameworks and their implementation in local settings. The findings indicate that an

Outcome-Based Education (OBE) approach, integrated with three key components - high-potential collaborative networks, community-appropriate technology, and area-specific competency development - provides an effective framework for local curriculum development. The study proposes a strategic framework encompassing curriculum management decentralization, stakeholder capacity building, and network partnership development.

The research concludes that successful implementation requires systematic integration of local economic needs with educational standards through coordinated efforts between government agencies, private sector entities, and civil society organizations. This approach aims to strengthen grassroots economies while aligning with Thailand's Sufficiency Economy Philosophy, Bio-Circular-Green (BCG) Economy model, and Sustainable Development Goals (SDGs).

Keywords : Vocational Education Curriculum, Local Development, Competency-Based Education, Grassroots Economy, Community Participation

การศึกษาเรื่อง พัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น

ศึกษาจากหลักการตามแนวคิดทฤษฎี และจากการรายงานผลการวิจัยต่าง ๆ รวมถึงนโยบาย และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาที่ส่งเสริมท้องถิ่น ผลจากการศึกษา พบ ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยการกำหนดประเด็นการศึกษา จากสถานการณ์ความยากจนหลายมิติของประเทศไทย จากผลการศึกษาของธนาคารโลก (World bank) ที่ระบุว่าการศึกษาสร้างประโยชน์ทั้งสังคมและเศรษฐกิจ เพราะการอยู่ในระบบการศึกษาเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้เรียนมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย โดยพิจารณาโครงสร้างคนจนจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด และพบว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตอาชีพ (Lifelong Learning and Career Education) เป็นส่วนสำคัญของการปรับตัวต่อการเมืองใหญ่(Urbanization) เพื่อช่วยลดภาวะความยากจนในเมืองใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการศึกษาสังคมผู้ประกอบการในสังคมยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเรียนรู้และการสร้างความรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงและการแบ่งปันผ่านทางออนไลน์และชุมชนสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงเวลาปัจจุบันและอนาคต การสร้างเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ยกระดับมาตรฐานการครองชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดย

Pain Point = การจัดหลักสูตรเป็นการออกแบบมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งอาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพพื้นที่ สังคมและเศรษฐกิจ

มีการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ด้วยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) โมเดลเศรษฐกิจ BCG และการนำไปสู่ความยั่งยืน ด้วย SDGs การเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนและแนวคิดของเศรษฐกิจ 'Bio-Circular-Green' (BCG) การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาสู่ท้องถิ่น มีการวิเคราะห์ SWOT ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจมีผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น

การวิเคราะห์บริบทและทิศทาง เชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 โดยสำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแผนการพัฒนาระดับประเทศ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน จึงจำเป็นต้องกำหนด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ โดยเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านอาชีวศึกษา ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 2 ด้านการสร้าง **ความสามารถในการแข่งขัน** มุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสให้กับประชาชนที่มีช่วงอายุต่าง ๆ ในการเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษา โดยเน้นการเสริมสร้างพื้นที่การเรียนรู้และโอกาสในการฝึกงานหรือการฝึกทักษะในสถานประกอบการการพัฒนาทักษะและความรู้ที่เข้ากับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างหลักสูตรอาชีวศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของธุรกิจและอุตสาหกรรมส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ โดยการเชื่อมโยงการศึกษาอาชีวศึกษากับอุตสาหกรรมและภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและการนำนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตและบริการ การสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาทางด้านอาชีวศึกษา โดยการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว [1]

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายความว่า 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 พัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิต ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนบูรณาการและเชื่อมโยงความร่วมมือด้านการศึกษาฝึกอบรม และร่วมจัดการระบบการเรียนรู้ที่เป็นระบบเปิด และเข้าถึงง่าย รวมทั้งพัฒนาและยกระดับระบบรองรับ และสภาพแวดล้อมที่สามารถดึงดูดและเก็บรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพสูง ตามโลกสมัยใหม่ที่ครอบคลุม ทั้งความสามารถในงาน ทักษะในการใช้ชีวิต สมรรถนะดิจิทัลเพื่อการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวัน และการใช้สิทธิในการเข้าถึงบริการพื้นฐานภาครัฐและสินค้าบริการได้อย่างเท่าทัน การแก้ปัญหา การมีแนวคิดของผู้ประกอบการรวมถึงความสามารถในการบริหารตัวเอง และการบริหารคนเพื่อนำทักษะของสมาชิกทีมที่หลากหลายมาประสานพลังรวมกัน การปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งกำหนดมาตรการจูงใจ และกลไกการสนับสนุนการฝึกอบรมและร่วมจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และบุคลากรขั้นสูงเพื่อการพัฒนาากำลังคนสมรรถนะสูงที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และกลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลยุทธ์ย่อยที่ 3.1 พัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ สร้างและพัฒนาเมืองเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และพื้นที่สร้างสรรค์ ที่หลากหลาย ทั้งพื้นที่กายภาพ และพื้นที่เสมือนจริง โดยกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมเพื่อให้สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนโดยเฉพาะผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ สร้างพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีสาระที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม ครอบคลุมทุกพื้นที่เข้าถึงได้ง่ายทั้งพื้นที่กายภาพ และพื้นที่เสมือนจริง เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและแสดงศักยภาพอย่างสร้างสรรค์นี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างค่านิยมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต [2]

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการให้ชัดเจนเพื่อมิให้การปฏิบัติงานซึ่งซ้อนทับกัน ระหว่างส่วนราชการของกระทรวงสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายที่รัฐมนตรีกำหนดได้ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีหน้าที่เสนอแนะนโยบายแผนพัฒนาและหลักสูตรการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเน้นการส่งเสริมประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาโดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณานโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาอาชีวศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา และให้เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง

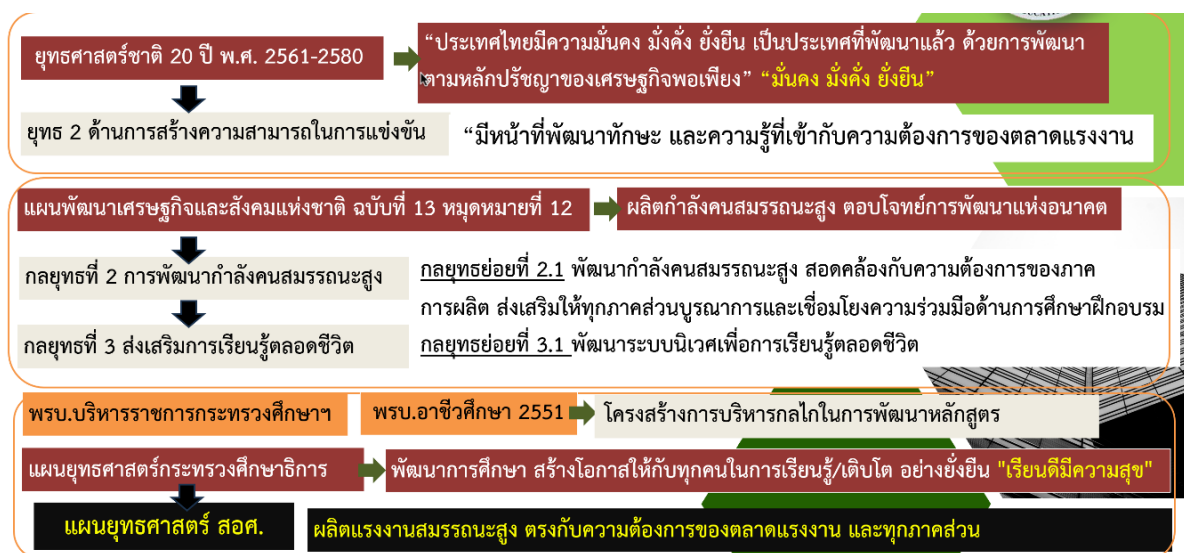
สรุปนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การศึกษา

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ BCG Model เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนฐานราก สร้างความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษาตามบริบทของ

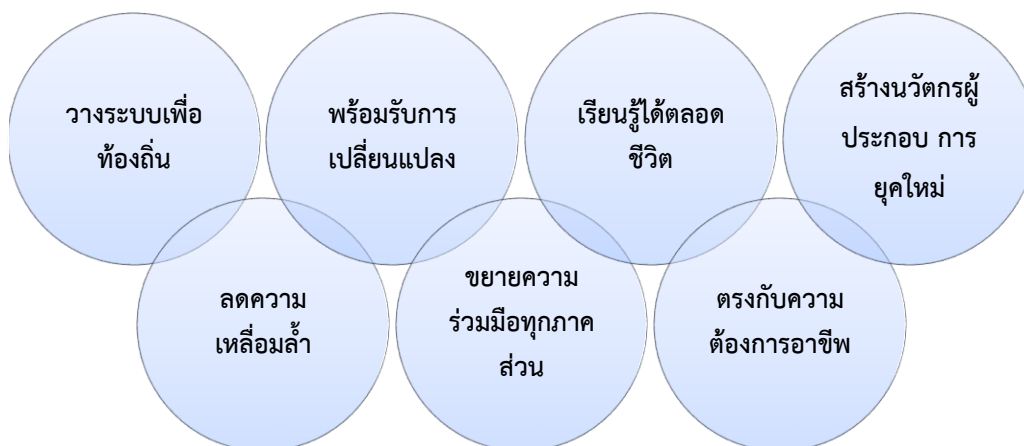
แต่ละพื้นที่ เน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างการศึกษา สังคม และภาคอุตสาหกรรม เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มุ่งดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษาผ่านการสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองตลาดแรงงานในอนาคต เน้นการผลิตแรงงานสมรรถนะสูงที่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจและบริการ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้สายอาชีพ

การพัฒนาอาชีวศึกษาด้วยนโยบาย "เรียนดีมีความสุข" มุ่งเสริมสร้างการเข้าถึงการเรียนรู้ในทุกระดับ (ปวช. ปวส. และ ป.ตรี) ผ่านการพัฒนาแพลตฟอร์มและทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ส่งเสริมการสร้างรายได้ระหว่างเรียนและโอกาสการมีอาชีพที่ดีหลังจบการศึกษา ผลักดันการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยเชิงพาณิชย์ที่ตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและชุมชน พัฒนาทักษะภาษาและการบริหารจัดการบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการอาชีวศึกษาในสังคม มุ่งสู่ระบบการอาชีวศึกษาที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวได้ และได้รับการยอมรับในระดับสูง

ภาพที่ 1 แสดงการวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
“พัฒนาศักยภาพการจัดการอาชีวศึกษา สู่ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก”

ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบสำคัญของทิศทางพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายของรัฐบาล

สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย เมื่อพิจารณาโครงสร้างคนจนจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ส่วนใหญ่คนจน มีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 75.26 ของคนจนทั้งหมด รองลงมา เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 13.82 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 8.78 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการศึกษาระดับสูงเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถทำให้ครัวเรือนหลุดพ้นจากความยากจน หรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า ระดับความยากจนค่อนข้างมีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนกับการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยระดับการศึกษาที่สูงมีโอกาสทำให้รายได้ของประชากรสูงเช่นเดียวกัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น [3]

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตอาชีพ (Lifelong Learning and Career Education) เป็นส่วนสำคัญของการปรับตัวต่อการเมืองใหญ่ (Urbanization) เพื่อช่วยลดภาวะความยากจนในเมืองใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน สร้างพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนโดยการเปิดโรงเรียนชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้ ที่ให้บริการการศึกษาในหลายรูปแบบ เช่น การสอนทักษะการทำอาหาร การฝึกอ่านหนังสือ หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

2. การฟังความต้องการของตลาดแรงงาน การมองหาโอกาสในการทำงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่นั้น อาจใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะที่ต้องการในวงการทำงานที่กำลังเจริญในเมืองใหญ่ นำเสนอโครงการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและอุตสาหกรรมในพื้นที่นั้น

3. การเรียนรู้ออนไลน์และการศึกษาที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ออนไลน์และคอร์สออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น เทคโนโลยี การสร้างสรรค์ การตลาดออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำงานในสายอาชีพที่เป็นที่ต้องการในเมืองใหญ่

4. การส่งเสริมศักยภาพท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพและความสามารถท้องถิ่น โดยการสนับสนุนศึกษา และการอบรมที่ให้กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะของประชากรในพื้นที่นั้น เช่น การสนับสนุนโครงการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น

5. การสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ สร้างสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายและเอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การสร้างสวนสาธารณะ พื้นที่สำหรับการเรียนรู้แบบกลุ่ม ห้องสมุดสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะของประชากรในเมืองใหญ่

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตอาชีพในเมืองใหญ่เป็นการลงทุนที่มีผลกับการลดภาวะความยากจน โดยช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเพิ่มโอกาสในการทำงานและการเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต

การศึกษาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneur Socialization) เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ผู้คนเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางธุรกิจและผู้ประกอบการผ่านประสบการณ์และสังคมรอบตัวตลอดชีวิตของพวกเขา ในสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเชื่อมต่อทางสังคม มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการศึกษาสังคมผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญดังนี้

1. การเรียนรู้ออนไลน์และชุมชนออนไลน์ ในยุคดิจิทัล ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงข้อมูลและความรู้ในรูปแบบของคอร์สออนไลน์และชุมชนออนไลน์ได้อย่างสะดวก ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับธุรกิจและการบริหารจัดการได้อย่างอิสระและสะดวกสบาย

2. การสนับสนุนและการทำงานร่วมกันออนไลน์ มีการสนับสนุนจากชุมชนออนไลน์และพื้นที่การทำงานร่วมกัน (coworking spaces) ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเชื่อมต่อและแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และแหล่งข้อมูลกับผู้ร่วมธุรกิจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. การเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม การใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ได้เป็นที่นิยม ผู้ประกอบการสามารถเชื่อมต่อกับคนอื่น ๆ ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางธุรกิจผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์บล็อก โพสต์สื่อสังคม หรือกลุ่มชุมชนในเครือข่ายสังคมออนไลน์

4. การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานและการเผยแพร่ข้อมูล การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานในสถานการณ์จริงและการแบ่งปันประสบการณ์ผ่านการเผยแพร่ข้อมูล เช่น การจัดกิจกรรมสัมมนา การเขียนบทความ หรือการแชร์วิดีโอบนเพจสื่อสังคม เป็นวิธีที่สำคัญในการเรียนรู้และสร้างความรู้ทางธุรกิจในสังคมยุคใหม่

การศึกษาสังคมผู้ประกอบการในสังคมยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเรียนรู้และการสร้างความรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงและการแบ่งปันผ่านทางออนไลน์และชุมชนสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงเวลาปัจจุบันและอนาคต

ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (16) ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ. 2561-2580) เป็นแผนการพัฒนาที่มุ่งเน้นปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม มีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างนี้เป็นระบบ และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิด การพัฒนา ด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ที่เกิดการสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคในระดับชุมชน โดยมีเป้าหมายระดับประเด็น คือ รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อย เพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า ในปี 2562 ประชากรรายได้น้อย (Bottom 40) มีสัดส่วนการถือครองรายได้เพิ่มขึ้นจาก 14.17% (2560) เป็น 15.11% (2562) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค ลดจาก 0.453 (2560) เป็น 0.430 (2562) แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประชากรรายได้น้อยลดลง ทั้งนี้ การพิจารณาจากสัดส่วนรายได้และค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค ยังไม่สามารถครอบคลุมการพัฒนาตามเป้าหมาย ของดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง อย่างไรก็ดี การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังคงมีความท้าทายในประเด็นการพัฒนาด้านศักยภาพเนื่องจากประชากร กลุ่มรายได้น้อยมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีระดับการศึกษาและทักษะต่ำ รวมถึงการดำเนินงาน ด้านนโยบายของรัฐซึ่งออกจากส่วนกลาง ทำให้ไม่สามารถตอบโจทย์สภาพปัญหาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้

“เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ยกย่องมาตรฐานการครองชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น” [4]

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดรายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนปี 2562 พบว่า เนื่องจากประชากรในกลุ่ม Bottom 40 เป็นผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (Economically Inactive) กว่าร้อยละ 50.5 ขณะที่อีกกว่าร้อยละ 32.7 เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระโดยไม่ถือลูกจ้าง และช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานทักษะต่ำ มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ทำให้มีความท้าทายในการมีรายได้เพิ่มขึ้น [4]

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การบรรลุเป้าหมายการยกระดับศักยภาพของเศรษฐกิจฐานราก ยังคงเผชิญกับความท้าทาย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง เป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีระดับการศึกษาและทักษะต่ำ โดยเฉพาะครัวเรือน ที่มีเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุในครัวเรือน และครัวเรือนสูงอายุ ทำให้การยกระดับศักยภาพและรายได้ ให้แก่ กลุ่มประชากรเหล่านี้มีความท้าทาย รวมถึงโครงการของภาครัฐที่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเฉพาะบางพื้นที่ และการจัดหลักสูตรเป็นการออกแบบมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งอาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่แต่ละพื้นที่มากนัก นอกจากนี้ ยังขาดการดำเนินงานที่ชัดเจนในส่วนของการสร้างสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการใช้ ประโยชน์จากงานวิจัยและพัฒนา และการปรับปรุงระเบียบกฎหมายเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก เป้าหมายเร่งด่วนควรให้ความสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้มีองค์ความรู้และทักษะที่จะสามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นได้

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่หลักในการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนสายอาชีวศึกษาให้มีคุณลักษณะสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงด้านตลาดแรงงานในทุกด้าน เพื่อผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาคุณภาพสูง ตลาดแรงงานที่มีการแข่งขัน มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เนื่องจากโลกแห่งการทำงานขยายวงกว้างสัมพันธ์กันทั่วโลก TDRI, 2020 ได้ระบุว่า ปัญหาของระบบอาชีวศึกษาไทยไม่ใช่ปัญหาเชิงปริมาณ แต่เป็นปัญหาเชิงคุณภาพ ซึ่งหมายถึงการที่ระบบอาชีวศึกษาในปัจจุบัน ผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ทักษะที่ตลาดแรงงานไม่ต้องการ ระบบอาชีวศึกษาไทยถูกปล่อยปละละเลยจนมีคุณภาพต่ำ และมีปัญหาภาพลักษณ์ภาคธุรกิจประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานทักษะ ส่งผลให้จำเป็นต้องจ้างแรงงานไร้ทักษะหรือแรงงานที่มีทักษะไม่ตรงกับความต้องการเข้ามาฝึกในสถานประกอบการเอง

Pain Point = การจัดหลักสูตรเป็นการออกแบบมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งอาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพพื้นที่ สังคมและเศรษฐกิจ

การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาสู่ท้องถิ่น

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นพอสรุปได้ ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ [5] กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของ ท้องถิ่นนั้น ๆ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช [6] กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสาร หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลาง มาปรับขยาย หรือเพิ่ม หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

อุดม เขียววงศ์ [7] กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษา หรือครู หรือผู้เรียนร่วมกันพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริงเรียนแล้วเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้อย่างมีคุณภาพ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างมีความสุข กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ว่าในส่วนที่สำคัญที่สุด คือ การสำรวจสภาพปัญหาชุมชน เป็นการศึกษาความเป็นอยู่ของชุมชนและผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ตรงกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างแท้จริง การวิเคราะห์สภาพปัญหา และกำหนดความต้องการ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและหลากหลายกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชน วิธีการประเมินผลที่ยืดหยุ่น

SO จุดแข็งและโอกาสของหลักสูตร ฯ ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม (Impact Value)

- 1) อาชีวศึกษาสร้าง “ทุนมนุษย์” สมรรถนะสูง ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน
- 2) Personalize Service สร้างหลักสูตรที่เฉพาะทาง เฉพาะถิ่น เฉพาะความต้องการ จาก Stakeholders
- 3) ลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน สร้าง Local Start-up /Creative Entrepreneurs/Smart Farmer
- 4) We-Society ชุมชนจะสามารถพึ่งพาตัวเอง พึ่งพากันเอง รวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีพลัง เชื่อมสู่โลก
- 5) Inclusive ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมที่ยั่งยืน เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว
- 6) บูรณาการหน่วยงาน สร้าง Culture of Growth และส่งผลให้เป็น Inclusive Politics/ Economy
- 7) Area-Based เศรษฐกิจฐานรากที่ใช้ SEP/BCG จะส่งผลสู่ความยั่งยืน SDG

WT ข้อเสียหรืออุปสรรคของหลักสูตรอาชีวศึกษาที่ไม่ตอบสนองต่อเศรษฐกิจฐานราก

- 1) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจไม่มีการวางแผนที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระยะยาว ทำให้ไม่มีการส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจฐานราก
- 2) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานท้องถิ่นหรือสถานที่ทำงานจริง ทำให้นักเรียนหรือผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาอาจพบว่าความรู้และทักษะที่ได้ไม่สามารถนำไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจไม่มีการร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาหลักสูตรหรือการฝึกอบรม เช่น การจัดหาโอกาสให้กับนักเรียนหรือผู้เรียนในการฝึกงานหรือการประสานงานกับบริษัทและอุตสาหกรรม

4) หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจขาดการส่งเสริมนวัตกรรมและการผลิตเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างโอกาสใหม่ในเศรษฐกิจท้องถิ่นได้

แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

“หลักสูตร (Curriculum)” หมายถึง ประมวลวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วน “หลักสูตรอาชีวศึกษา (Vocational Education Curriculum)” หมายถึง หลักสูตรเพื่อการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพตามที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ซึ่งได้จากการนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ [8]

การพัฒนาหลักสูตรจะต้องพิจารณาถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ของหลักสูตรแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน และนำไปพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ กิจนิสัยและทักษะความชำนาญได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรจึงสามารถดำเนินการได้ใน 2 กรณี คือ การพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เคยมีอยู่เลยขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency based curriculums) การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา เป็นการนำสมรรถนะในงานอาชีพของมาตรฐานอาชีพหรือมาตรฐานสมรรถนะ (Occupational Standards/Competency Standards) ตามระดับคุณวุฒิวิชาชีพ มากำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพของสาขาวิชาและสาขางานในหลักสูตรแต่ละระดับ คุณวุฒิอาชีวศึกษาแล้วพัฒนารายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสมรรถนะที่กำหนดเพื่อเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทั้งนี้เนื่องจากนโยบาย ยุทธศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีรวมทั้งความต้องการกำลังคนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยในทุก 5 ปี นอกจากนี้ ก็อาจจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมในระหว่างวงรอบของการใช้หลักสูตรนั้น ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของงานอาชีพได้เช่นกัน

การจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน Outcome-based Education (OBE) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้การจัดการความรู้เป็นแนวทางในการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร เริ่มจากการกำหนดสิ่งที่อยากเรียนรู้ คือ ความรู้ในการจัดทำหลักสูตร การแสวงหาความรู้ที่ต้องการทั้งจากภายในและจากภายนอก ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การปรับปรุงและสร้างองค์ความรู้ให้เหมาะสมเกี่ยวกับการใช้งานในการจัดทำหลักสูตรให้เป็นระบบ การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ การนำประสบการณ์จากการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าถึงความรู้ได้ง่าย การบันทึกเป็นองค์ความรู้และปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อนำไปใช้งาน มีการแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้

กระบวนการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) ตามขั้นตอนดังนี้

1) การวิเคราะห์ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ของหลักสูตรหรือสาขาวิชา ความต้องการจำเป็น ความสำคัญของหลักสูตรจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ผู้ใช้ ผู้ปกครอง คณาจารย์ ผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการจัดทำหลักสูตรซึ่งต้องเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และมาตรฐานวิชาชีพ

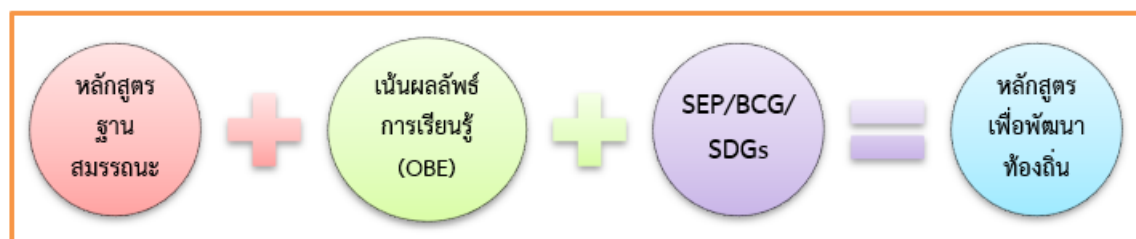
2) การกำหนดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของหลักสูตร PLOs ต้องสอดคล้อง ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร (สาขาวิชา) รวมทั้งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายชั้นปี (Year Learning Outcome : YLOs) และองค์ประกอบอื่น ๆ การออกแบบหลักสูตรและกำหนดรายวิชาให้สอดคล้องและรองรับ PLOs ที่กำหนดไว้ให้ครอบคลุม พร้อมทั้งกระบวนการ

ในการจัดการเรียนรู้วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือการประเมิน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ PLOs กับมาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานของสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียว่ามีรายวิชาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่ ทำแผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ จากหลักสูตรรายวิชา แล้วนำร่างหลักสูตรสู่กระบวนการวิพากษ์หลักสูตร จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก

3) การนำเข้าสู่กระบวนการรับรองหลักสูตรจากต้นสังกัด นำหลักสูตรไปใช้ การประเมินการใช้หลักสูตรและ การวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตร

Outcome-Based Education (OBE) เพื่อพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น

การสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความต้องการและสถานการณ์ของชุมชนหรือพื้นที่เฉพาะ เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตลาดแรงงานในพื้นที่ มีความสำคัญในการสร้างโอกาสให้กับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (PLOs) ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และออกแบบหลักสูตรและวิธีการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับฐานราก ใช้เครื่องมือการพัฒนาบุคลากร เช่น การอบรม การฝึกอบรม หรือโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในพื้นที่ โดยสนับสนุนการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาฐานรากให้ยั่งยืนและมีความเป็นอยู่ได้ทุกขั้นตอน

ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น

ประเด็นที่ส่งเสริมให้การพัฒนาประสิทธิผลหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่นประสบความสำเร็จ

1) เครือข่ายความร่วมมือศักยภาพสูง การเครือข่ายความร่วมมือที่มีศักยภาพสูง หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างหลายหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความชำนาญและความสามารถที่สูง โดยมีการแบ่งปันและการร่วมมือเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดในการพัฒนาและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

2) เทคโนโลยีเหมาะสมกับชุมชน การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป้าหมาย เช่น เทคโนโลยีที่ช่วยให้ชุมชนมีการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร การจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น หรือเนื้อหาการสอนเรื่องเทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่แตกต่างกันตามบริบท เช่น ในเมือง นอกเมือง

3) สร้างสมรรถนะพิเศษเฉพาะพื้นที่ การพัฒนาสมรรถนะหรือความสามารถเฉพาะที่ตอบสนองต่อความต้องการและสถานการณ์ของพื้นที่นั้น ๆ ทำให้บุคลากรหรือชุมชนมีความเชี่ยวชาญในด้านที่เฉพาะเจาะจง

4) มีระบบการประเมินหลากหลาย การมีระบบการประเมินผลการเรียน การสอนที่หลากหลายและครอบคลุมช่วยให้สามารถปรับปรุงและปรับเปลี่ยนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

5) รู้ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเข้าใจความต้องการและปัญหาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ และผลิตกำลังคนได้ตรงกับความต้องการ

6) การกระจายอำนาจ เน้นการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อความคล่องตัว รวดเร็ว เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

7) การระดมทรัพยากร ทุกภาคส่วน การระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของชุมชน เช่น การร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสนับสนุนการพัฒนาและการจัดการเรียนการสอน

8) พัฒนาผู้สอนระบบการเรียนรู้ การพัฒนาความรู้และทักษะของผู้สอนเพื่อให้สามารถปรับตัวและใช้เครื่องมือการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการสอนและการเรียนในพื้นที่

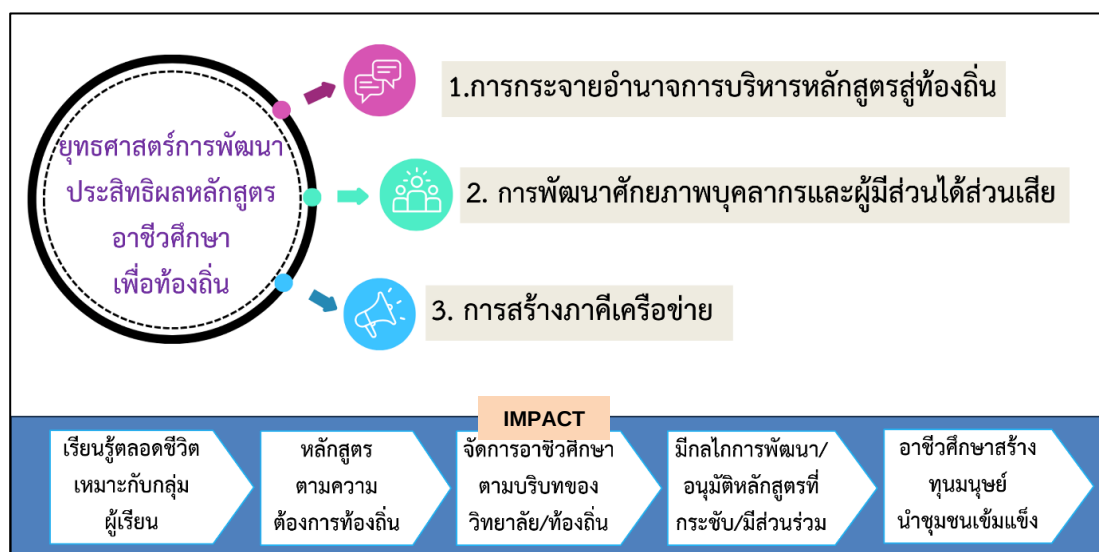
9) มีความยืดหยุ่นเหมาะกับบริบทชุมชน การออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน

10) จูงใจสถานประกอบการ การสร้างกลไกที่จะเชื่อมโยงระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การฝึกอาชีพในสถานประกอบการ

ภาพที่ 4 แสดงปัจจัยสู่ความสำเร็จ ของการพัฒนาประสิทธิภาพหลักสูตรอาชีวศึกษาการบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อท้องถิ่น

ภาพที่ 5 แสดงยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อท้องถิ่น และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการพัฒนา (Impact)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การกระจายอำนาจการบริหารจัดการหลักสูตร การกระจายอำนาจการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับต่างๆ โดยให้บุคลากรหรือผู้เกี่ยวข้องในชุมชนมีบทบาท และส่วนร่วม เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการและสถานการณ์ของเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ ใช้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การวิพากษ์หลักสูตร ไปจนถึงการอนุมัติหลักสูตรด้วยกลไกที่มีภาคประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง เป็นการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ และทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยให้เน้นการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่อง BCG มุ่งเน้นการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงกับสถานประกอบการ ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการทำงาน และเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือองค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ แบบเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การสร้างภาคีเครือข่าย การสร้างภาคีเครือข่ายเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นในการเชื่อมโยง และสร้างความร่วมมือระหว่างหลักสูตรอาชีวศึกษากับภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และชุมชน โดยการสร้างความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีวศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเศรษฐกิจฐานรากในระยะยาว

บรรณานุกรม

- [1] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 -2580) สำหรับประเทศไทย, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561.
- [2] กรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 [National Economic and Social Development Plan, 13th Edition], กรุงเทพฯ, ประเทศไทย : กรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565.
- [3] สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “เศรษฐกิจและสังคมในปี 2564 : สถานการณ์ความยากจนหลายมิติของประเทศไทย”, [Online]. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13043,2565. [Accessed: 20 มีนาคม 2567].
- [4] สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนแม่บทเศรษฐกิจฐานราก, กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563.
- [5] ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, หลักสูตรท้องถิ่น, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (บรรณาธิการ), การเรียนรู้ในชุมชน : วิธีในการเรียนรู้ที่แตกต่าง (หน้า 107), หมอชิต, กทม. : พี. พรินท์, 2539.
- [6] วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, หลักสูตรท้องถิ่น : นวัตกรรมสู่การพัฒนาท้องถิ่น, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองไทย, หน้า 124, 2542.
- [7] อุดม เขยกิจวงศ์, หลักสูตรท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน : การจัดการเรียนรู้และความรู้ สู่สังคมที่ยั่งยืน (หน้า 6). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
- [8] สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา , “หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง”, [Online]. <http://bsq2.vec.go.th/document/การพัฒนาหลักสูตร/3.pdf>. [Accessed: 21 มีนาคม 2567].